

Sveaplans flickläroverk

– pionjärprojekt för restaurering av funktionalismen

SVEAPLANS FLICKLÄROVERK är en viktig symbol för funktionalismens genombrott i Sverige. Skolan markerar också ett steg mot kvinnornas emancipation. Restaureringen 1995 präglades av en tydlig strävan att bevara byggnadens arkitektoniska gestaltning. Det krävande programmet medförde dock genomgripande ändringar, inte minst i planlösningen. Tilläggen gjordes 'i husets anda' men markerades avsiktligt som samtida.

Sveaplans flickläroverk kan ses som ett pionjärprojekt för restaurering av funktionalismen. Det belyser de moderna materialens problematik och den sparsmakade arkitekturens sårbarhet vid anpassning till nya krav.

ARKITEKTUR FÖR EN NY TID

År 1931 utlyste Stockholms stad en arkitekttävling om ett flickläroverk vid Sveaplan. Samhällets mål var att fler kvinnor skulle få tillgång till högre utbildning. Första pris gick till arkitekterna Nils Ahrbom och Helge Zimdal. Deras förslag präglades av funktionalismens uppdelning av volymen för olika verksamheter.

Skolans olika enheter har grupperats

kring det centrala luftiga trapphuset. Huvudlängan i fyra våningar har ett enkelsidigt korridorsystem med klassrummen utmed södra fasaden. Realskolan inrymdes i en framförstående, något lägre flygel med pelarburen portik. Aulans bågformigt välvda tak står i kontrast till skolans i övrigt strama och skarpskurna former.

I slutet av 1980-talet hamnade Sveaplans flickläroverk i fokus för debatten. Skolan hade börjat förfalla och dess framtid var osäker. Samtidigt började modernismen uppmärksammas alltmer av arkitekturhistoriker och kulturmiljövårdare.

När Stockholms stad träffade ett avtal om försäljning av skolan och nya stora byggrätter för kontor tog debatten fart. Många röster höjdes för byggnadens bevarande. Riksantikvarieämbetet väckte frågan om byggnadsminnesförklaring. Regeringen prövade ärendet och nybyggnadsplanerna skrinlades.

År 1994 förvärvade SISAB Sveaplans flickläroverk och byggnadens framtid säkrades. Socialhögskolan värvades som hyresgäst och Arksam med Torbjörn Almqvist som handläggare anlätades för att projektera ombyggnaden.

ÄNDRAD PLANLÖSNING OCH SYNLIKA TILLÄGG

I det inre blev ombyggnaden genomgripande. Socialhögskolans behov av funktionella undervisningslokaler, grupprum och en stor andel kontor innebar omfattande ändringar i planlösningen. Endast en ursprunglig klassrumskorridor kunde behållas. Nya installationer behövdes för tillgänglighet, ventilation, bullerskydd och solavskärmning. I funktionalismens sparsmakade arkitektur är det svårt att dölja dessa tillägg. I flera fall har de istället markerats medvetet.

Vid ombyggnaden ställdes ambitionen att bevara skolans ursprungliga utseende med tillmötesgående av den nya verksamhetens krav och kostnadsramar. Väsentliga delar som aulan, astronomiterrassen och vestibulens muralmålning restaurerades med stöd av statliga byggnadsvårdsmedel.

Exteriören med sina karaktäristiska volymer återställdes och de ursprungliga fönsterpartierna kunde renoveras. Genom vit puts framhävdes den tidigare grå fasaden som en sinnebild för funktionalismen – ännu mer 'funkis' än från början.

Skolans inredning var modern och praktisk med specialritade bänkar och stolar. Matsalen var Sveriges första skolrestaurang där eleverna kunde hämta mat och mjölk från en bardisk.

Trappan och räcket till det nya entre-solplanet representerar tillägg som utförts 'i husets anda'.

Lärarnas och rektors rum var mer ombonade – frukostrummet hade från början en stormönstrad fondtapet. Vid restaureringen har den stramare sidan av funktionalismen framhävts, och samma rum är i dag vitmålat.

Byggnadens halvplanslösning medförde att många hissar och lyftplan måste installeras. Dörrarna betonades genom kontrasterande färgsättning.